

Notulen van de buitengewone vergadering van de Ministerraad op 23 dec. 1950
 *’s Middags te 3 uur aangevangen, Plein 2b.

Aanwezig: De Minister-President, Voorzitter, en de Ministers Van den Brink, Götzen, s’Jacob, Joekes, Lieftinck, Van Maarseveen, Mansholt, Rutten, Van Schaik, Spitzen, Stikker, Struycken, Teulings en In ’t Veld.

Voorts is aanwezig: Staatssecretaris Blom.

Secretaris: Drs. J. Middelburg.

1. *Nieuw-Guineaconferentie*

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat op de Nieuw-Guineaconferentie Mr. Rum in beperkte kring enige mededelingen heeft gedaan omtrent zijn besprekingen in Djakarta. Daar had hij zich aanvankelijk te verweren tegen aanvallen op de uitwerking in de zeven punten van de ingediende 'oral note'. Daarop heeft hij evenwel geantwoord, dat de Indonesische delegatie geen precieze instructies terzake had. Mr. Rum is teruggekomen met het voorstel, dat de Nederlandse Regering op 27 December zal verklaren de soevereiniteit aan Indonesië over te dragen in het midden van 1951 en dat daaraan voorafgaande een conferentie zal worden gehouden ter concretisering van de overdrachtsbepalingen. Spreker heeft daarop geantwoord, dat de Nederlandse Regering dit voorstel moeilijk zal kunnen aanvaarden. Op de vraag van Staatssecretaris Blom wat zal worden gedaan als bij deze uitwerking geen overeenstemming zou worden bereikt, antwoordde Mr. Rum, dat er hierbij zeker overeenstemming zou worden bereikt. Dit is evenwel een secundaire kwestie. Spreker heeft voorgesteld, dat de Nederlandse delegatie Woensdag 28 December om 5 uur op dit voorstel zou antwoorden; een moeilijkheid was evenwel, dat dan de voor Indonesië zo belangrijke datum van 27 December zou worden overschreden. Een voorstel tot soevereiniteitsoverdracht zal noch in het Kabinet, noch in het Parlement te realiseren zijn. Daarom moet men er thans ernstig rekening mede houden, dat de conferentie mislukt; in verband hiermede heeft spreker nagegaan wat te doen ter voorkoming van ernstige repercussies. Vrijdagmorgen is met de Kamercommissie eventuele inschakeling van de UNCI als Commissie van Goede Diensten besproken. De Commissie reageerde ongunstig op dit voornemen, aangezien de meeste leden vrezen, dat de soevereiniteit over Nieuw-Guinea onder internationale druk zal moeten worden overgedragen. Aangezien Minister Stikker evenwel veel hecht aan een voorstel inzake een verdere procedure heeft spreker opnieuw met de Voorzitter van de Commissie voor Uniezaken, Prof. Romme, gesproken, die daarbij heeft kenbaar gemaakt, dat ingeval de Regering zal voorstellen de soevereiniteit aan de Unie op te dragen, de KVP (en de PvdA) dit zouden steunen. Mr. Rum heeft ten aanzien van het zelfbeschikkingsrecht gezegd, dat ook de Indonesische Regering hiervan voorstander is, doch alleen wanneer het door het gehele volk wordt uitgeoefend, dus niet alleen door de papoea's. Spreker meent, dat de Indonesische delegatie zeer onverzoenlijk is en dat het Nederlandse voorstel om de soevereiniteit aan de Unie op te dragen internationaal niet slecht zal liggen. Spreker heeft vernomen, dat de Voorzitter van de Ondernemersraad een zelfde standpunt inneemt.

Minister *Lieftinck* informeert of reeds gepolst is, hoe de Indonesische delegatie tegenover dit nieuwe voorstel zal staan. Minister *Van Maarseveen* is van oordeel, dat dit voorstel in elk geval zal moeten worden gedaan, omdat het ook naar buiten zal moeten komen. Minister *Joekes* acht op zichzelf het opdragen van de soevereiniteit aan de Unie minder gelukkig, aangezien de Unie een orgaan voor samenwerking is en geen soevereiniteit heeft. De Indonesiërs zullen dit tussenvoorstel waarschijnlijk ook niet aanvaarden. Als zij dat wel doen vreest spreker, dat geen oplossing is bereikt, doch dat Nieuw-Guinea als strijdpunt een slepend karakter zal krijgen. Uit tactisch oogpunt is wenselijk, dat niet Indonesië een voorstel doet en Nederland door een

afwijzing daarvan de conferentie laat doodlopen. Hiertoe kan het onderhavige voorstel nuttig zijn. Spreker acht het evenwel een betere weg om aan enkele landen goede diensten te vragen.

Minister *Stikker* acht het voorstel van Minister Van Maarseveen om twee redenen niet helemaal reëel. In de eerste plaats verwacht spreker, dat de Indonesische delegatie niet met minder naar Indonesië kan terugkeren dan met een verklaring inzake de soevereiniteitsoverdracht. Aanvaarding van een tussenvoorstel zou de Regering-Natsir ten val brengen. In de tweede plaats ziet spreker, mede ten gevolge van de toespitsing der verhoudingen in Oost-Azië, weinig steun van andere landen voor het Nederlandse standpunt; spreker heeft zich hiervan in Brussel nogmaals kunnen vergewissen. In het binnenland bestaat de mogelijkheid, dat de Regering weinig bewegingsvrijheid terzake heeft, aangezien de Kamer voortdurend bij dit vraagstuk wordt betrokken (hetgeen misschien moeilijk anders kan), waarbij is gebleken, dat de VVD het nieuwe voorstel van Minister Van Maarseveen niet zal kunnen aanvaarden. Daarom vraagt spreker zich af of het niet beter is een nieuw Kabinet deze zaak tot een oplossing te laten brengen. Hierdoor kan een zuivering van de binnenlandse politieke atmosfeer ontstaan en komen diegenen, die zijde trachten te spinnen door in de oppositie te gaan, zelf voor de verantwoordelijkheid te staan. Bovendien is een nieuw Kabinet vrijer in de bepaling van zijn standpunt ten aanzien van de opdracht van de soevereiniteit over Nieuw-Guinea aan andere lichamen. Na het aftreden van het Nederlandse Kabinet zal de Indonesische Regering moeilijk kunnen heengaan; er komt dan ook weer tijd om verder naar een oplossing van de Nieuw-Guineakwestie te zoeken. Spreker acht een aftreden van het Kabinet ook verantwoord, nu dit niet de steun ondervindt, die men voor de oplossing van deze vraagstukken hebben.

Minister *Van Schaik* is tegenover de mening van Minister *Stikker*, dat het Kabinet niet voldoende steun meer ondervindt, van oordeel, dat in meer dan 30 jaren, dat hij het politieke leven meemaakt, zelden een Kabinet zoveel steun ondervindt als aan het huidige Kabinet wordt gegeven. Daarbij komt, dat men niet zal weten, welk soort ander Kabinet zal kunnen optreden. Men zou een persoonswisseling kunnen krijgen, doch daar schiet men ten aanzien van de Nieuw-Guineakwestie niets mee op. In de Nieuw-Guineakwestie kan men twee uiterste standpunten onderscheiden nl. overdracht van de soevereiniteit, wat geen enkel Kabinet thans kan bereiken; en strak vasthouden aan de Nederlandse soevereiniteit. Een ieder, die dit laatste zou doen, zou achteraf betreuren een dergelijk intransigent standpunt te hebben gehandhaafd. Spreker acht het voorstel van Minister Van Maarseveen niet irreëel. Tot nu toe is Nederland tegenover de Indonesiërs nog maar weinig tegemoetgekomen aan hun standpunt. Het nieuwe voorstel is evenwel progressief. Hiermede heeft men voldaan aan de toezegging met reële voorstellen te zullen komen. Het heeft ook voordeel, dat het in ons land een scheiding van de geesten zal brengen. Spreker is er ook niet helemaal zeker van, dat Indonesië dit zal verwerpen. Gesteld, dat Indonesië het zou aanvaarden, verwacht spreker ook, dat de Kamer het niet verwerpt. Als op dit voorstel geen overeenstemming kan worden bereikt, zal men eventueel later nog kunnen voorstellen goede diensten aan de UNCI te vragen.

Minister *Van den Brink* is van oordeel, dat er ten aanzien van het Kabinet geen algemeen gevoel van onbehagen bestaat. Gezien de grote problemen, waarvoor het Kabinet staat, bestaat er voldoende begrip en vertrouwen voor het beleid, dat wordt gevoerd. Ten aanzien van de Indonesische politiek bestaat een gevoel van onbehagen, aangezien de loop der dingen in Indonesië tegenvalt, zowel aan de bevolking en het parlement als aan het Kabinet zelf. Voor het heengaan van het Kabinet zal er echter een conflict in de Kamer moeten zijn, dat er niet is. Indien de Indonesiërs het onderhavige voorstel zouden aanvaarden, verwacht spreker evenals Minister Van Schaik in de binnenlandse politiek geen onoverkomelijke moeilijkheden. Men zal evenwel moeten bedenken, dat het Indonesische voorstel voor Nederland onaanvaardbaar is; dan is het een wijs beleid om de conferentie niet te laten mislukken, zolang niet onzerzijds het verdergaande voorstel is gedaan.

De *Minister-President* zou het een opluchting vinden de verantwoordelijkheid aan een ander Kabinet te kunnen overdragen. Vooral ook in verband met de campagne, die in diverse

bladen tegen de Regering wordt gevoerd met een volkomen miskenning van de gevolgen die de oorlog en de ontwikkeling in Oost-Azië hebben gehad. Spreker is evenwel van mening, dat een ander Kabinet thans moeilijk zou zijn te vormen. De Tweede Kamer is tegenwoordig dikwijls in een kritische stemming, doch er bestaat met de Kamer niet een verhouding, waaraan het Kabinet de plicht of het recht zou kunnen ontleenen om heen te gaan. Het Kabinet zal alleen moeten aftreden als er een conflict is of als onderlinge meningsverschillen een gezamenlijk beleid onmogelijk maken. Van belang is ook of het gestelde in een nota van Buitenlandse Zaken juist is, dat voor een besluit omtrent de saus van Nieuw-Guinea geen meerderheid van twee derden nodig is. Staatssecretaris *Blom* vraagt zich af, wie uitmaakt of een gekwalificeerde meerderheid nodig is.

De Ministers *Van den Brink* en *s'Jacob* menen, dat de Kamer zich hierover met gewone meerderheid van stemmen kan uitspreken. Minister *Van Schaik* merkt op, dat een dergelijk besluit tezamen met de Regering moet worden genomen. Minister *Van Maarseveen* wijst er op, dat de Voorzitter van de Tweede Kamer moet besluiten of hij het desbetreffende wetsontwerp zal doorzenden aan de Voorzitter van de Eerste Kamer, dan wel aan de Koningin zal terugzenden.

Minister *Stikker* merkt op, dat het Kabinet steeds het standpunt heeft ingenomen, dat over dit vraagstuk met twee derden meerderheid in het Parlement moet worden beslist; Minister *Van Maarseveen* heeft dit de vorige week nog in de Eerste Kamer gezegd. Het heeft daarom geen zin thans te bespreken of met de gewone meerderheid zou kunnen worden volstaan. Als het Kabinet voorts met een voorstel komt voor de Nieuw-Guineaconferentie, waar de VVD zich tegen zou kunnen verklaren, is spreker in een moeilijke positie gekomen. Spreker zou daarom in eigen kring nog nader overleg willen plegen en indien daarbij geen overeenstemming kan worden bereikt moeten overwegen zijn ontslag in te dienen. Persoonlijk is spreker van mening, dat Nederland bij de behandeling van de Indonesische kwestie steeds te laat komt. Vier maanden geleden zou Nederland in het vraagstuk Nieuw-Guinea een betere positie hebben ingenomen dan thans. Spreker vreest, dat Nederland binnen een jaar de soevereiniteit over dit gebied zal hebben verloren zonder dat zijn belangen in dit gebied gewaarborgd zullen zijn, zoals op het ogenblik nog mogelijk is.

Minister *Van Schaik* acht het thans onmogelijk om de soevereiniteit over Nieuw-Guinea aan Indonesië over te dragen. Minister *Mansholt* is van oordeel, dat de Regering zelf een beslissing moet nemen in het belang van het land en van Nieuw-Guinea; daarbij zal op de achtergrond moeten blijven wat in het Parlement zal gebeuren. Spreker kan zich verenigen met het doen van het voorstel van Minister *Van Maarseveen*. Als hierop geen overeenstemming kan worden bereikt zal men moeten bedenken, dat een impasse ontstaat of de onderhandelingen worden afgebroken. Hierover zal men dan echter op een later ogenblik opnieuw moeten spreken.

Minister *In 't Veld* is van mening, dat men de Tweede Kamer gemakkelijker in twee etappes dan in één etappe zal mee krijgen.

Minister *Lieftinck* verklaart zich er eveneens mee accoord, dat het voorstel op de conferentie wordt gedaan. Men zal daarbij kunnen laten blijken, dat dit niet het laatste woord is. B.v. zou kunnen worden aangedrongen op verlenging van de conferentie, waarbij de Indonesische delegatie eerst ruggespraak met het Indonesische Kabinet zal voeren en na Nieuwjaar de bespreking zal voortzetten. Minister *Van Maarseveen* is echter van oordeel, dat moet uitkomen, dat dit het laatste woord is van Nederlandse zijde; dezerzijds is meer toeschietelijkheid getoond dan van Indonesische zijde.

De *Minister-President* is voorstander geweest van een methode van afwachten bij de besprekingen inzake de Nieuw-Guineakwestie; thans is evenwel de tijd gekomen om een nieuw voorstel te doen. Spreker meent, dat het voorstel om de soevereiniteit aan de Unie op te dragen het beste is. Het is dan voor de Indonesiërs moeilijker de conferentie af te breken, aangezien men dan internationaal zwakker staat. Indien zij de besprekingen afbreken, zal van Nederlandse zijde moeten worden voorgesteld de besprekingen voort te zetten op dezelfde wijze als op de Ronde Tafelconferentie, n.l. met de UNCI als Commissie van Goede Diensten.

Minister *Van Maarseveen* heeft met de Voorzitter van de Commissie voor Uniezaken besproken, dat nog voor de indiening van het Nederlandse voorstel met deze Commissie zal worden gesproken. Volgens Prof. Romme zou Mr. Van der Goes van Naters ook gaarne de seniores bij deze bespreking betrekken. Spreker stelt voor op Tweede Kerstdag om 2 uur met de Tweede-Kamercommissie te spreken, waarna om 5 uur een vergadering van beide delegaties zou kunnen plaatsvinden. Het is wenselijk dat aan de bespreking met de tweede Kamer ook de Minister-President en de Vice-Minister-President deelnemen. Minister *Van den Brink* stelt voor, dat aan de Kamercommissies het nieuwe Nederlandse voorstel als besluit van de Regering zal worden medegedeeld.

Minister *s'Jacob* informeert, als de Tweede Kamer niet bereid is het doen van dit voorstel te aanvaarden, of Minister Van Maarseveen toch zal doorzetten. Minister *Van Maarseveen* antwoordt bevestigend. Spreker stelt voor geen "oral note" te geven; wel zal een communiqué worden gepubliceerd.

De *Minister-President* stelt voor, dat op de Nieuw-Guineaconferentie het voorstel inzake overdracht van de soevereiniteit aan de Unie wordt gedaan en dat voorts wordt gesteld, dat zo nodig de onderhandelingen verder zullen worden gevoerd na inroeping van de hulp van de UNCI als Commissie van Goede Diensten. Daarnaast zal Minister Stikker een poging moeten doen om in eigen kring tot overeenstemming te komen. Spreker is van oordeel dat als Minister Stikker zou aftreden het Kabinet zijn portefeuilles ter beschikking zou moeten stellen, aangezien dit aftreden een moeilijk aanvaardbare versmalling van de oorspronkelijke basis van het Kabinet zou betekenen en bovendien o.a. in verband met de internationale contacten een belangrijk persoonlijk verlies.

Minister *Stikker* zal de Minister-President de volgende dag nader mededeling doen over zijn standpunt. De *Raad* verklaart zich met de voorgestelde procedure accoord.

2. De KL en de Ambonese militairen (#Zie ook notulen MR 27/12/50, punt 3c.)

Minister *s'Jacob* is van oordeel, dat de leiding van de Nederlandse militairen in Indonesië een instructie moet hebben ten aanzien van zijn houding voor het geval zich na 27 December moeilijkheden voordoen. Minister *Van Maarseveen* is van oordeel, dat geen instructie moet worden gegeven. De *Minister-President* merkt op, dat men bezwaarlijk elke situatie vooruit in Nederland kan zien. De Nederlandse militairen in Indonesië zullen grote terughoudend moeten betrachten, aangezien men geen politietaak heeft. Indien Nederlanders groot gevaar lopen, zullen zij in kampementen worden geconcentreerd. Minister *Van Maarseveen* is van oordeel, dat de militaire commandant steeds in nauw overleg met de Hoge Commissaris zal moeten blijven. Men zal niet bij beperkte onlusten gewapend moeten ingrijpen met de mogelijkheid, dat een groot aantal slachtoffers wordt gemaakt. Spreker stelt voor, dat Minister *s'Jacob* ook namens hem een telegram naar Indonesië zal zenden. Aldus wordt besloten.

Minister *Lieftinck* stelt de vraag of de KL-status van de Ambonese militairen nog langer kan worden gehandhaafd. De *Minister-President* is van oordeel, dat deze kwestie eerst schriftelijk moet worden voorbereid.
